

จากเวทีโลกสู่แนวชายแดน จะเกิดอะไรหากไทยเดินเกมยกเลิก MOU 43/44

02 ต.ค. 2568

- การยกเลิก MOU 43/44 จะทำให้ไทยสูญเสียความชอบธรรมและเครื่องมือทางกฎหมายในการเจรจาบนเวทีโลก และเสี่ยงเปิดช่องให้กัมพูชานำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลโลก
- MOU ทั้งสองฉบับไม่ใช่ข้อตกลงที่ทำให้ไทยเสียเปรียบ แต่เป็นกรอบการเจรจาที่สำคัญซึ่งมีความคืบหน้าไปมาก และเป็นหลักฐานที่ใช้โต้แย้งการละเมิดข้อตกลงของกัมพูชาได้
- ผู้เขียนเตือนว่าการผลักดันให้ยกเลิก MOU มาจากกระแสนิยมที่คลาดเคลื่อน และเสนอว่าไทยควรใช้การทูตอย่างมีกลยุทธ์โดยรักษา MOU ไว้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติโดยไม่ต้องใช้กำลังเผชิญหน้า

นายนิรุติ คุณวัณน์ ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ อดีต Trade Policy Analyst ขององค์การการค้าโลก (WTO) เปิดเผยบทความพิเศษว่า คำปราศรัยของท่านรัฐมนตรี

ต่างประเทศไทยเมื่อวันที่ 27 กันยายนที่ผ่านมา คือหนึ่งในจุดเปลี่ยนสำคัญทางการทูตของไทยที่ผมเชื่อว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ชัดเจนในการเดินหน้าแก้ไขปัญหาคอขวดตามแนวชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา

หลังจากที่รัฐมนตรีต่างประเทศของกัมพูชาใช้เวทีสหประชาชาติขึ้นกล่าวถ้อยแถลง และพยายามใช้เวทีการประชุม UN เป็นพื้นที่โฆษณาชวนเชื่อว่ายไทยซึ่งเป็นประเทศที่ใหญ่กว่าเป็นฝ่ายรุกรานก่อน กัมพูชาจึงไม่มีทางเลือกต้องป้องกันตัวเอง ซึ่งเรารู้ดีว่า การเสแสร้งฟ้องชาวโลกโดยการทำตัวเป็นประเทศเล็กๆ ที่น่าสงสาร เป็นผู้ถูกกระทำมาตลอด

โดนประเทศใหญ่กว่ามารังแก โดนรุกราน และพยายามเรียกร้องให้ทั้งโลกช่วยกดดันและลงโทษไทย - เกิดขึ้นด้วยเหตุผลเดียว คือเพื่อปลุกกระแสชาตินิยมเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองในประเทศเท่านั้น

แต่การที่รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยเป็นฝ่ายได้ขึ้นพูดภายหลัง กลับกลายเป็นโอกาสอันดีในการได้ใช้โอกาสนี้ขึ้นไป “แก้ลำ” ปรับสุนทรพจน์ให้มีเนื้อหาที่ “เข้มข้น” มากขึ้น เพื่อโต้แย้งประเด็นข้อกล่าวหาที่บิดเบือนไม่เป็นความจริงของทางฝ่ายกัมพูชาได้อย่างสมน้ำสมเนื้อ

ผมเชื่อว่าหลายท่านอาจไป focus ที่การโต้แย้งในมุมที่แหลมคมเช่นเรื่อง การตอบโต้ที่กัมพูชามีท่าทีที่เปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือจากการขึ้นกล่าว speech ด้วยเนื้อหาที่ตรงกันข้ามจากสิ่งที่คุยกันในที่ประชุม 4 ฝ่ายในวันก่อน

หรือการโต้แย้งที่เหมือนการ “เสียบประจานทางการทูต” ที่กล่าวแบบตรงไปตรงมาว่ากัมพูชาชอบทำตัวเป็น victim เพื่อฟ้องประชาคมโลก หรือการบอกเล่าข้อเท็จจริงในอดีต ที่ไทยเราเอื้อเพื่อเปิดด่านให้ประชาชนกัมพูชาอพยพหนีตายมาตั้งแคมป์อยู่อาศัยในไทยตั้งแต่ช่วงที่กัมพูชามีปัญหาสงครามในประเทศ และมาตั้งรกรากอยู่กันยาวนานจนลืมไปแล้วว่าเป็นดินแดนที่ตัวเองอยู่อาศัยเป็นของใคร ฯลฯ

หากเราพิจารณาในภาพรวม เราจะเห็นได้ว่าทางกระทรวงการต่างประเทศได้เตรียมเนื้อหาของถ้อยแถลงทั้งหมด มาเพื่อ “วางกรอบการรับรู้” (Framing) ให้ประชาคมโลกเข้าใจว่าไทยอยู่ในฝั่งที่ป้องกันตัวเองไม่ได้เป็นผู้เริ่ม และตอกย้ำว่าไทยมีจุดยืนที่ “ไม่ยอมถอย” เรื่องอธิปไตย และจะทำทุกวิถีทางเพื่อหาทางออกอย่างสันติต่อปัญหาปัจจุบันกับกัมพูชาแต่ที่เป็น “ที่เด็ดที่ขาด” และเป็น Key Message ที่ผมอยากให้ทุกคนมองร่วมกันตรงนี้เป็นประโยชน์ครับ

“...วันนี้ ประเทศของเราทั้งสองกำลังเผชิญกับทางเลือกที่ชัดเจน ในฐานะเพื่อนบ้านและมิตรสหาย เราต้องถามกัมพูชาว่าพวกเขาต้องการเลือกเส้นทางใด ระหว่างเส้นทางแห่งการเผชิญหน้าอย่างต่อเนื่อง หรือเส้นทางแห่งสันติภาพและความร่วมมือ - ประเทศไทยเลือกเส้นทางแห่งสันติภาพ เพราะเราเชื่อว่าประชาชนของทั้งสองประเทศสมควรได้รับสิ่งเดียวกันนี้ แต่เราตั้งคำถามอย่างแท้จริงว่า กัมพูชา มีเจตนาที่จะร่วมมือกับเราในการแสวงหาสันติภาพหรือไม่ - สำหรับประเทศไทย การเจรจา ความไว้วางใจ และความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ใช่แค่คำพูด แต่เป็นหนทางสู่อนาคต เราจะยังคงยึดมั่นในหลักการเหล่านี้ในการมีส่วนร่วมร่วมกับพันธมิตรทั้งในอาเซียนและประเทศอื่นๆ รวมถึงมหาอำนาจ เพื่อแสวงหาสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันอย่างยั่งยืน...”

ประโยคนี้มีความเด็ดขาดในตัวเอง เพราะเป็นการขีดเส้นตาย (Red Line) ไว้ชัดเจนว่ากัมพูชาตอนนี้มีสองหนทางให้เลือก จะรบกันไปแบบนี้ หรือจะยอมมานั่งคุยกันดี ๆ

ประโยคนี้เป็นการแสดงท่าทีที่ชัดเจนต่อนานาชาติให้มองเห็นร่วมกันว่า เราคือประเทศที่ไม่ต้องการทำสงครามหรือต้องการไปรุกรานดินแดนใคร และใจกว้างพอในฐานะมิตรประเทศที่จะเปิดช่องชักชวนให้กัมพูชาได้ยั้งคิด ตั้งสติกลับมาคุยกันดี ๆ

โดยชี้ให้เห็นอนาคตของทั้งสองประเทศที่ต้องเกื้อหนุนอยู่ด้วยกันไปตลอดในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่ย้ายหนีจากกันไปไม่ได้ ซึ่งถือว่าการวางแนวยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้รอบคอบ มีเหตุผลและสอดคล้องกับผลประโยชน์ในระยะยาว คือมุ่งไปที่การทูตเป็นหลัก (Diplomacy

First) พร้อมกับรักษาความสามารถในการป้องกันเป็นปัจจัย deterrent (Credible Deterrence) ได้อย่างเหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ผมขอย้อนกลับมาที่แนวคิดในเรื่อง “ความมั่นคงแห่งชาติ” (National Security) ซึ่งหากเราไปดูในบริบทของเนื้อหามันจริงๆ ไม่ได้หมายถึงการใช้กำลังทหารเท่านั้น แต่คือการผสมผสานทั้งพลังทั้งด้านแข็งและด้านอ่อน (Hard and Soft Power) ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศ หากเรามองปัญหาชายแดนไทย-กัมพูชาผ่านเลนส์แนวคิดนี้

จะเห็นได้ชัดว่า การตอบโต้ด้วยอารมณ์หรือการเร่งเร้าให้มีการเผชิญหน้า ไม่ได้ทำให้เรา
ได้เปรียบ แต่กลับลดทอนพื้นที่ทางการทูตที่เราจำเป็นต้องใช้ในระยะยาวไปอย่างน่าเสียดาย

บางคนอาจตีความว่าการใช้ช่องทางทางการทูตเป็นแนวทางหลักในการเจรจาเรื่องข้อพิพาทชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นการแสดงออกของการต่างประเทศที่ “อ่อนแอ” หรือยอมอ่อนข้อ (appeasement) ต่อฝ่ายตรงข้าม และอาจถูกตีความว่าเป็นการเกรงอกเกรงใจจนเสียเปรียบ ซึ่งเปิดช่องให้กลุ่มที่ไม่เห็นด้วย ปลุกกระแสรักชาติแบบสุดโต่งออกมาเรียกร้องการใช้กำลังตอบโต้

ตั้งแต่ใช้กำลังปราบปรามความวุ่นวายตามแนวชายแดน ไปจนถึงการแสดงกำลังทางทหารตอบโต้อย่างรุนแรงเต็มรูปแบบ หรือเลยเถิดไปจนถึงแนวคิดการทำสงครามเพื่อยึดคืนดินแดนที่เคยอยู่ในเขตพิพาทสมัยที่ฝรั่งเศสเข้ามามีบทบาทกำหนดเส้นเขตแดน ทำให้ประเด็นนี้ถูกนำไปปลุกกระแสแบบผิดทิศผิดทางจนเสี่ยงจะลุกลามเกินควบคุม

ในมิติด้านความมั่นคงทางทหาร แม้การป้องกันตนเองจะเป็นสิ่งชอบธรรม **แต่การเปิดศึกโดยปราศจากการเจรจาหรือการรับอาจก่อให้เกิดความสูญเสียที่ควบคุมไม่ได้** ทั้งชีวิตของทหารชาวบ้านผู้เคราะห์ร้าย การสิ้นเปลืองงบประมาณเพื่อจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ การสูญเสียโครงสร้างพื้นฐานชายแดน ผลกระทบต่อวิถีการใช้ชีวิตของชาวบ้าน ตลอดจนการกระทบภาพลักษณ์ของประเทศเพราะสงครามไม่ได้จบลงแค่ในสนามรบ

แต่มันจะถูกยกระดับสู่เวทีโลกได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งในบริบทนั้น **ความชอบธรรม กลายเป็นอาวุธที่สำคัญยิ่งกว่ากำลังทางทหาร** ดังนั้นข้อเสนอเชิงจุดดับที่ขับเคลื่อนจากอารมณ์มากกว่าการประเมินเชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบคอบรอบด้าน จึงเสี่ยงนำไปสู่การลุกลามบานปลายกลายเป็นความขัดแย้งครั้งใหญ่

ผมเชื่อว่าทุกคนคงไม่อยากเห็นภาพสงครามยืดเยื้ออย่างที่เกิดขึ้นระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ รัสเซีย-ยูเครน หรือตัวอย่างจากประเทศอื่น ๆ ที่ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาความ

ขัดแย้ง มาเกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา เพราะเมื่อใดที่ประเทศตกอยู่ในภาวะสงคราม ประตุการเจรจาทางการทูตมักจะถูกปิดลงแทบจะโดยอัตโนมัติ เมื่อช่องทางการเจรจาสันติภาพก็ถูกตัดขาด ก็เหลือเพียงหนทางเดียวคือการเผชิญหน้าและสู้รบกันเท่านั้น

ขณะที่กำลังเขียนต้นฉบับนี้ ผมได้รับทราบว่ารัฐบาลมีแนวคิดจะจัดประชาพิจารณ์เรื่องการยกเลิก MOU 43 และ MOU 44—ซึ่งเป็นบันทึกความเข้าใจระหว่างไทยและกัมพูชาในเรื่องการเจรจาเขตแดนทางบก (MOU43) และการเจรจาเขตแดนทางทะเลและพื้นที่เศรษฐกิจทับซ้อนในทะเล (MOU44) ไปพร้อมกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งปี 69 ซึ่งส่วนตัวผมมองว่า แนวคิดนี้รับแรงจูงใจเกินไป และควรมีการทบทวนอย่างรอบคอบเสียก่อนที่จะออกประกาศมาในลักษณะแบบนี้

ผมขอเรียนว่า ผมไม่ได้หมายความว่า MOU ทั้งสองฉบับจะต้องไม่ได้ หรือยกเลิกไม่ได้ **แต่คำถามสำคัญคือ วันนี้ประชาชนเข้าใจ เนื้อหา ผลกระทบ และทางเลือก ของ MOU ทั้งสองมากพอแล้วหรือยัง?**

ขณะที่ความรู้สาธารณะ (Public Knowledge) ยังอยู่ในระดับจำกัด เรากลับผลักให้คนส่วนใหญ่ซึ่งไม่ได้ติดตามเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด ต้องมารับผิดชอบตัดสินใจชี้ชะตาในประเด็นที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อนเกินกว่าจะตัดสินได้จากข้อมูลตามกระแสโซเชียลที่ทุกวันนี้ที่คนส่วนใหญ่แทบจะแยกเรื่องจริง (Fact) กับเรื่องแต่ง (Fiction) ยังไม่ออกเลยด้วยซ้ำ

ลองคิดตามดูนะครับเพียงแค่กระตุ้นวาทกรรมว่า “ยกเลิก MOU ทั้งสองฉบับเพื่อให้เราชนะกัมพูชาในเวทีระหว่างประเทศได้” หรือการมองแต่มุมของตัวเองแล้วปักใจเชื่อว่า “MOU ทั้งสองฉบับคือการยอมรับเงื่อนไขที่ทำให้ไทยเสียเปรียบ” แค่นี้ก็อาจเพียงพอจะปลุกอารมณ์ชาตินิยมให้ลุกลามเกินเลยไปกว่านี้ได้

ที่หนักไปกว่านั้น เริ่มมีขยายไปถึงการกล่าวหาว่าข้อตกลงทั้งสองฉบับ เป็น “MOU ขายชาติ” ใครสนับสนุน MOU ทั้งสองฉบับนี้คือพวกขายชาติ ทั้งที่ข้อกล่าวหาเหล่านี้ตั้งอยู่บนความเข้าใจคลาดเคลื่อนเลื่อนลอยแทบทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ก็ต้องยอมรับจริงๆ ว่า มันเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก และมีรายละเอียดเชิงประวัติศาสตร์ กฎหมายระหว่างประเทศ และความมั่นคงซ้อนทับกันแบบแยกไม่ออก **แต่หลักการสำคัญที่เราไม่ควรมองข้ามไป และควรมองเป็นจุดแรกก็คือ เจตนารมณ์ของการจัดทำ MOU**

เนื้อหาของมันมีความชัดเจนมากกว่า มันไม่ใช่การยอมจำนน หรือยอมรับเงื่อนไขอะไรใดๆ **เพราะเป็นการ Agree to Negotiate หรือ ตกลงกันว่าจะมาเจรจากัน แค่นั้นเอง** ซึ่งเป็นการออกแบบมา

เพื่อสร้างกลไกในการเจรจาสองฝ่ายในการทำ “ขั้นตอนการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดน” เพื่อแก้ไขปัญหาการคาซังในเรื่องเขตแดนที่เราทะเลาะกับกัมพูชาอย่างยาวนานในอดีต

และที่สำคัญ หลายท่านอาจไม่ทราบว่า การเจรจาในรอบ MOU ทั้งสองฉบับ ถึงแม้จะใช้เวลาเจรจากันมานานหลายปีไม่จบเสียที แต่ผลการเจรจากลับมีความคืบหน้าไปได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะ MOU43 ที่กำหนดให้มีการตั้งคณะเจรจาสองฝ่ายขึ้นมา คือ

คณะกรรมการจัดการเขตแดนร่วม หรือที่เรารู้จักกันในชื่อย่อสั้นๆว่า “คณะกรรมการ JBC – Joint Border Committee” ซึ่งคณะกรรมการร่วมชุดนี้ได้มีการเจรจาสำรวจเพื่อปักปันเขตแดน (Delimitation) ไทย-กัมพูชาตลอดความยาวกว่า 800 กม ให้เกิดการตกลงยอมรับเส้นเขตแดนที่มีความชัดเจนไปมากกว่าครึ่งทางแล้ว

MOU ทั้งสองฉบับนี้จึงเปรียบเสมือนเป็นกระดุมเม็ดแรก ที่ต้องกลัดให้ถูกต้องเสียก่อน เพราะเมื่อกระดุมเม็ดแรกถูกกลัดได้อย่างถูกต้องแล้ว การเจรจาเรื่องอื่นๆ ในลำดับถัดไปก็จะเหมือนการกลัดกระดุมเม็ดต่อๆ ไป ให้ไล่ไปที่ละเม็ดอย่างเป็นระบบ ซึ่งขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ ในการกลัดกระดุม หลังจากจากนี้ ไม่ว่าจะช้าหรือเร็วก็จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความยากง่ายของประเด็นเจรจา

ดังนั้น หากเรามองเพียงแค่ว่า “...จิ้งนยกลิ้งไปเลยแล้วกัน เพราะกัมพูชาพูดจาไม่รู้เรื่อง ไม่ยอมทำตาม MOU มีการละเมิดข้อตกลงตลอด...” ก็ยิ่งเป็นเหตุผลที่เราต้องยิ่งรักษากรอบการเจรจาทั้งสองฉบับนี้ไว้ เพราะมันทำให้เรามีหลักฐานอ้างอิง มีพื้นที่ทางกฎหมายและสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ที่ช่วยทำให้เรามี Narrative และ Dialogue ที่สร้างน้ำหนักในเวทีโลกได้มากกว่าการฉีก MOU ทั้งเพื่อความสะใจ

ที่สำคัญ การยกเลิก MOU สองฉบับนี้มีความเสี่ยงเป็นอย่างมากที่จะทำให้กัมพูชาได้ช่องนำเรื่องนี้ไปฟ้องศาลโลก เพราะอ้างได้ว่าไทยเป็นฝ่ายฉีกสัญญา ทำให้ไม่เหลือกลไกทวิภาคีให้เจรจาสองฝ่ายได้ ซึ่งกลายเป็นคนไทยซะเอง ที่ช่วยส่งบท “ดาวพระศุกร์ ” ให้กัมพูชาเอาไปเล่นในเวทีโลกได้อีกครั้ง ซึ่งหากเป็นแบบนี้ เราก็จะไม่มีอะไรในมือไปบังคับเค้าได้แล้ว

อีกหน่อย หากเราต้องขึ้นไปกล่าวถ้อยแถลงของไทยในเวทีโลกอีกครั้ง ต่อให้พูดดีแค่ไหน ก็ไม่มีใครรับฟัง เพราะเราโยนความชอบธรรมทั้งหมดที่เรามีทิ้งไปหมดแล้ว เพราะทุกวันนี้ การที่เราถูกทำร้ายบนเวทีระหว่างประเทศ

สิ่งที่สร้างความชอบธรรมและใช้ได้กลับกัมพูชาในเรื่องเขตแดนได้อย่างมีน้ำหนักมากที่สุด ในตอนนี้ก็คือ MOU ทั้งสองฉบับนี้เอง เราสามารถชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากัมพูชาละเมิดเงื่อนไขใด ในเอกสารนี้ และใช้เอกสารนี้เป็นฐานของการเจรจาทางการทูตเชิงรุกได้ทันที จึงไม่ใช่ภาระหรือ บ่วงผูกมัดอย่างที่หลายคนเข้าใจ

ผมขอบอกเลยว่า ทันทีที่เรา “ตัด” ช่องทางเหล่านี้ทิ้ง เราจะเหลือแค่เพียงสองทางเลือก—ปล่อย ให้สถานการณ์บีบคั้นจนเกิดการปะทะ หรือปล่อยให้ศาลโลกและชาติมหาอำนาจเข้ามากำหนดชะตา แทนเรา ซึ่งทั้งสองทางต่างไม่ใช่แนวทางที่สร้างผลประโยชน์ให้กับประเทศไทยได้เลย

เมื่อพิจารณาร่วมกับมิติของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ ความมั่นคง ไปจนถึงมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

เราอาจเห็นได้ว่า **ความขัดแย้งที่ถูกปลุกด้วยวาทกรรมชาตินิยมสุดโต่ง ไม่ได้ทำให้ไทย เข้มแข็งได้เลย แต่กลับทำให้เราตีกรอบล้อมตัวเองและเสียต้นทุนทางยุทธศาสตร์ความมั่นคง และการต่างประเทศโดยใช้เหตุ**

หัวใจสำคัญจึงไม่ใช่การเลือกกระหว่าง “อ่อนข้อ” หรือ “ปะทะ” แต่คือ **การรักษาความได้เปรียบ ยุทธศาสตร์ด้วยสติ เดินเกมการทูตอย่างมืออาชีพ และไม่ทำลายเครื่องมือที่เราจำเป็นต้องใช้ ต่อไปในอนาคต** เพราะสุดท้ายแล้ว เรากับกัมพูชาคือประเทศเพื่อนบ้านที่หลีกเลี่ยงกันไม่ได้ และ ประชาชนสองฝั่งพรมแดนต้องอยู่ร่วมกันต่อไป ไม่ว่าอารมณ์การเมืองจะพยายามผลักดันให้เราต้องมีการ เผชิญหน้ากันอย่างมากแค่ไหนก็ตาม

หากกลับไปอ่านตำราพิชัยสงครามของซุนวู บทที่ว่าไว้เรื่องการโจมตีด้วยกลอุบาย (The Attack by Stratagem) ยุทธศาสตร์สำคัญที่กล่าวไว้ในบทนี้ก็คือ **“ชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือการเอาชนะศัตรู โดยไม่ต้องรบ”** ซึ่งหมายถึง การใช้การวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อการเจรจา การสร้างพันธมิตร เพื่อ ทำลายแผนการของศัตรูและทำให้ศัตรูอ่อนแอจากภายใน

แทนที่จะเริ่มวางแผนใช้กำลังเข้าสู้รบกันตั้งแต่แรก ซึ่งจะต้องแลกมาด้วยการเสียเลือดเนื้อและ ทรัพยากร แนวคิดนี้ ถือเป็นแนวคิดเชิงคลาสสิกที่สำคัญของนักวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ และถูกนำมา ประยุกต์ใช้กับแนวคิดในการเจรจาทางการทูตมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน

ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงไม่ควรวิ่งตามกระแส หรือบ้าจี้ไปกับความสนใจชั่ววูบ แต่เราควรเลือกที่จะยืนในเวทีโลกด้วยความสง่างาม ยืนด้วยหลักการ ยืนอย่างมีเหตุผล ยืนอยู่ในจุดที่ทำให้เราชนะได้โดยไม่ต้องรบ และรักษาผลประโยชน์โดยไม่ต้องปิดประตูเจรจา

ที่มา : ฐานเศรษฐกิจ <https://www.thansettakij.com/economy/640431>

ศึกการค้า สหรัฐ-จีน ล่าสุด บทพิสูจน์ ‘ใครใหญ่-ใครอยู่ (รอด)’

วันที่ 15 ตุลาคม 2568

คอลัมน์ : ชีพจรเศรษฐกิจโลก

ผู้เขียน : ไพรัตน์ พงศ์พานิชย์

ระหว่างที่ “โดนัลด์ ทรัมป์” กำลังวุ่นวายอยู่กับการดำเนินความพยายามเพื่อให้ได้ครอบครองรางวัลโนเบล สันติภาพ อยู่อย่างเต็มที่ ทางการเงินก็ออกประกาศมาตรการเข้มงวดทางการค้ารอบใหม่ที่เปิดโอกาสให้ รัฐบาลจีนสามารถควบคุมการส่งออกสินค้าหายาก (แรร์เอิร์ท) ไปยังต่างประเทศได้โดยสิ้นเชิง ออกมา

มาตรการดังกล่าวนี้ส่งผลให้สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ซึ่งอยู่ในสภาวะ “สงบศึก” ชั่วคราว พลิกผันไปโดยพลัน ความตึงเครียดระลอกใหม่กระพือโหมขึ้นสู่ระดับสูงสุดอีกครั้ง

ทรัมป์ที่กำลังเกรี้ยวกราด ประกาศมาตรการตอบโต้ทันที ด้วยการปรับขึ้นพิกัดอัตราภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าจากจีนอีก 100% พร้อมกันนั้นก็ให้เข้มงวดกับการห้ามการส่งออกซอฟต์แวร์สำคัญ และบอกด้วยว่า มาตรการทางการค้าใหม่ของจีนทำให้ตนมองไม่เห็น “เหตุผลใด ๆ” ที่จะเดินทางไปพบหน้าเพื่อหารือกับ สี จิ้นผิง ผู้นำจีน ในตอนปลายเดือนนี้อีกต่อไปแล้ว

ผู้สังเกตการณ์ในแวดวงการค้าระบุว่า การประกาศมาตรการดังกล่าวของทางการจีน ก่อให้เกิดการลุกลามขยายตัวของภาวะตึงเครียดทางการค้า ครั้งที่แหลมคมที่สุด นับตั้งแต่ทั้งสองฝ่ายเริ่มเปิดศึกตอบโต้ซึ่งกันและกันด้วยมาตรการทางภาษีมาก่อนหน้านี้ ความขัดแย้งครั้งนี้สูงถึงขนาดอาจทำให้ความพยายามเป็นแรมเดือนที่จะระงับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองให้กลับเข้าสู่เส้นทางถึงกับพังทลายลงกลายเป็นการสูญเปล่าโดยสิ้นเชิงได้ในทันทีทันใด

ที่สำคัญก็คือ นี่นับเป็นบททดสอบที่สำคัญที่สุดว่า นโยบายการใช้มาตรการทางการค้ามาเป็นยุทธศาสตร์ของทรัมป์นั้น สามารถนำมาใช้รับมือกับยุทธศาสตร์สงครามเศรษฐกิจระยะยาว ที่ทางการ

จีนจึงออกมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ซึ่งจะได้เห็นกันในอีกไม่ช้าไม่นาน เพราะมาตรการส่วนใหญ่ของจีนนั้นกำหนดไว้ว่าจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 ธันวาคมที่จะถึงนี้เป็นต้นไป

ในขณะที่มาตรการตอบโต้ที่ทรัมป์ประกาศ จะเริ่มใช้อย่างเป็นทางการตั้งแต่ 1 พฤศจิกายนนี้

เอเวอเรตต์ ไอเซนสแตท อดีตที่ปรึกษาเศรษฐกิจระหว่างประเทศและรองผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจแห่งชาติ ในยุคทรัมป์ 1.0 เปิดเผยว่า ทำเนียบประธานาธิบดีของทรัมป์ มองความเคลื่อนไหวครั้งนี้ของจีนว่าเป็นความท้าทายครั้งใหญ่ที่ทำให้ความตึงเครียดลุกลามออกไปอย่างมีนัยสำคัญ เขาบอกว่า จีนกำลังอวดพลังอำนาจที่ตัวเองมี และพยายามแสดงให้โลกเห็นว่า ใครกันที่ เป็นผู้ควบคุมการค้าโลกที่แท้จริง

สิ่งที่จีนประกาศออกมาล่าสุดนั้น ถูกมองว่าเป็นมาตรการควบคุมการส่งออกสินแร่หายากที่ครอบคลุมกว้างขวางมากที่สุดเท่าที่เคยมีมา ช่วยให้จีนไม่เพียงสามารถคุมการส่งออกวัตถุดิบและแม่เหล็ก (ที่เป็นสินค้าสำเร็จรูปจากสินแร่หายาก) เหมือนที่เคยทำได้ในอดีตที่ผ่านมาเท่านั้น แต่ยังสามารถควบคุมการส่งออก “อุปกรณ์ใด ๆ” ที่มีสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบอยู่ไม่ว่าจะมากน้อยแค่ไหนได้อีกด้วย

และเพราะสินแร่หายากของจีน มีอยู่แทบจะในสินค้าสำคัญทุกอย่าง ตั้งแต่ ไอโฟน และมอเตอร์สำหรับรถยนต์อีวี เรื่อยไปจนถึงอุปกรณ์เซ็นเซอร์สำหรับเครื่องบินรบ เท่ากับหมายความว่า ทางการเงินสามารถระงับการส่งออกสินค้าใด ๆ ให้กับสหรัฐอเมริกา เป็นจำนวนมากมายมหาศาลอย่างยิ่ง

นี่คือเหตุผลที่ว่า ทำไมมาตรการของจีนครั้งนี้ ถึงทำให้ตลาดหุ้นอเมริกันร่วงลงแบบควงส์วาน โดยที่ดัชนี เอสแอนด์พี 500 ถึงกับร่วงลงมากถึง 2% ในวันเดียว แยกที่สุดนับตั้งแต่เดือนเมษายนต้นปีนี้

ผู้เชี่ยวชาญบางคนชี้ให้เห็นว่า มาตรการล่าสุดที่จีนประกาศออกมา ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นถึงพลังอำนาจที่แท้จริงที่จีนมีอยู่เท่านั้น แต่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างยุทธวิธีที่ทั้งสองประเทศนำมาใช้ในสงครามการค้าครั้งนี้ ระหว่างของจีน ที่เป็นยุทธวิธีระยะยาว ผ่านการปรับแต่งมาเป็นอย่างดีกับยุทธวิธีแบบ “ดันสด” ซึ่งทรัมป์นำมาใช้ในแทบทุกครั้ง

เจ้าหน้าที่ประจำทำเนียบขาวหลายคนยอมรับว่า วิธีการดำเนินนโยบายต่างประเทศและการค้าของรัฐบาลอเมริกันยุคนี้ ล้วนเป็นวิธีการแบบ “ทีโอป-ดาวน์” มากกว่าทุกครั้งในอดีต แต่ไม่ใช่ข้อเสียเสียทีเดียว ตรงกันข้าม กลับทำให้ทุกมาตรการที่ประกาศออกมา มีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม เพราะเป็นสิ่งที่ออกมาจากตัวประธานาธิบดีโดยตรง ที่ได้รับเลือกตั้งมาเพื่อให้ดำเนินการเรื่องนี้ ไม่ใช่คนอื่น และจะส่งผล “ที่ดีกว่า” ในบั้นปลาย

ความตึงเครียดระลอกใหม่นี้ มีขึ้นในยามที่ ทรัมป์ กับ สี จิ้นผิง มีกำหนดจะพบหารือกันต่อหน้า ในตอนปลายเดือนตุลาคมนี้ ในเวทีการประชุมสุดยอดเอเชีย-แปซิฟิก (APEC) ที่เกาหลีใต้ อันเป็นการ พบหารือที่วางเอาไว้วว่า จะช่วยให้เกิดการหารือกันฉันมิตร กระชับความสัมพันธ์ให้ดีขึ้น นิ่งขึ้น ก่อน หน้าที่จะถึงเส้นตาย 10 พฤศจิกายน ที่มาตรการทางภาษีรอบใหม่ของสหรัฐอเมริกาต่อจีนจะมีผลบังคับ ใช้

ผู้เชี่ยวชาญบางคนชี้ว่า มีความเป็นไปได้ว่า มาตรการใหม่ที่จีนประกาศออกมานั้น เป็นส่วนหนึ่ง ของการ “ยกระดับ” อำนาจต่อรองของฝ่ายตนให้สูงขึ้น พร้อมกันนั้นก็ใช้เป็นเครื่องทดสอบ ทรัมป์ ไป ด้วยในตัวว่า ชีตจำกัดความอดทนของฝ่ายอเมริกันนั้นอยู่ตรงไหนกันแน่

ที่ผ่านมาการตอบโต้ทางการค้าจากจีนนั้น มุ่งเน้นไปในจุดที่จะก่อให้เกิดผลเสียในทาง การเมือง ในระบบเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาเป็นพิเศษ อย่างเช่นการบอยคอตการนำเข้าถั่วเหลือง และสินค้า เกษตรอื่นๆ จากรัฐต่างๆ ที่เป็นฐานเสียงของทรัมป์

โดยรายละเอียดแล้ว มาตรการใหม่ของจีนถือเป็นมาตรการควบคุมที่เข้มงวดกว่า ครอบคลุม กว้างขวางกว่าเดิมมาก เพราะนอกจากสามารถห้ามการส่งออกแล้ว ทางจีนยังต้องให้ความเห็นชอบ ในการส่งออกเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปสินแร่หายากทั้งหมดอีกด้วย ตั้งแต่เทคโนโลยีการทำ เหมือง, การถลุง และการคัดแยก โดยห้ามชาวจีนให้ความช่วยเหลือ “ในเชิงสารัตถะหรือสนับสนุน” การ ดำเนินการเหล่านี้ในต่างแดนโดยสิ้นเชิงอีกด้วย

นักวิชาการบางคน รวมทั้ง “เจฟฟรีย์ เกร็ดซ์” อดีตที่ปรึกษาความมั่นคงแห่งชาติของไบเดน อุปมาการประกาศมาตรการครั้งนี้ของจีนว่า เหมือนกับการ “เอาปืนจ่อหัวฝ่ายอเมริกันบนโต๊ะเจรจา” ยังไงยังงั้น

ถามว่า สหรัฐอเมริกาพัฒนาอุตสาหกรรมสินแร่หายากในบ้านตัวเองไม่ได้หรือ คำตอบก็คือ ได้แหละ แต่กระบวนการนี้ต้องใช้เวลาอีกนานหลายปีกว่า จะเห็นผล ไม่ใช่ใน 2-3 ปีนี้แน่นอน

ผู้เชี่ยวชาญบางคนบอกว่า การจำกัดการส่งออกสินแร่หายาก เป็นเพียงแค่ “น้ำจิ้ม” ตัวอย่างจาก ทางจีนเท่านั้น ยังมีอีกหลายภาคอุตสาหกรรมที่จีนสามารถทำแบบเดียวกันนี้ได้ และสามารถทำลาย เศรษฐกิจอเมริกันได้อย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็น ฟาร์มยาสูบคอลล, ไบโอเทค หรือสารเคมี ที่อาจ “ชัตดาวน์” เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาทั้งระบบได้เลย

อ่านข่าวต้นฉบับได้ที่ : <https://www.prachachat.net/world-news/news-1901231>